

Становище за дисертационен труд на тема:

Самооценка и адаптация към средата на ученици от 13 – 16 годишна възраст
на докторант Елени Диогенис Мандрадзи

за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ в област на Висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки. Професионално направление: 3.2 Психология, научна специалност: Педагогическа и възрастова психология

Представената дисертация е опит да се анализират взаимозависимости между самооценката на характеристики за ученето при 13-16 годишни ученици и тяхната адаптивност към средата. Трудът е развит основно в три глави, посветени съответно на теоретични възгледи и концепции, изследователска част и анализ на резултати от изследването. Приложени са и използваните методики.

В теоретичната глава, която обхваща голяма част, почти половината от дисертацията, са представени детайлно идеи и подходи на изследване в сферата на самооценката, интелигентността, адаптацията към средата. Специален обширен параграф е посветен на представяне самооценката на характеристики за учене като средство за адаптация към средата при 13-16 годишните.

Поставени са на анализ и дискусия проблеми на израстването във възрастта 13-16 годишните като са изведени сложните взаимодействия със средата във връзка с физиологично и психично съзряване. Посочена е спецификата и индивидуалните особености, както и трудностите, които срещат или биха могли да срещат тийнейджърите. Неравномерното развитие на идентичността, на собственото самооценяване и тревожността, поради факта как изглеждат в очите на другите са обект на много експериментални търсения в психологията. Литературата е добре познана и анализът показва пристрастието на докторанта към темата, т.е. достатъчно високо е развит интересът и познанието на Мандрадзи в тази сфера. Представени са концепциите като психосоциалната теория на Е. Ериксън, както и идеите му за кризите на идентичността и етапите на личностно развитие, идеите за статусите на идентичността на Маршиа, теорията за себеувереността на Бандура, концепцията за когнитивното развитие на интелигентността на Пиаже,

модела на Колберг за етапите на моралното развитие на индивида и множество конкретни изследвания на съвременни автори.

Самооценката на характеристики за учене е разглеждана от Елени Мандрадзи като средство за адаптация към средата и като средство, което увеличава възможностите за адаптация.

Изследването на самооценката на характеристиките за учене на 13-16 годишните ученици и на адаптацията им към средата безспорно е актуално особено в контекста на немалко промени в учебните програми и нерядко несъобразени, трудни и предпоставящи неуспешни представяния на учениците. В подобна чувствителна спрямо оценките на социалната среда, възрастова група, самооценката и способността да се адаптират са два много важни психични механизми и същевременно личностни процеси в индивидуалното развитие.

Целта на изследването, представено във втората глава е да се изследва „съществуването на взаимовръзка между самооценката на характеристиките за учене на 13-16 годишните ученици и на адаптацията им към средата, съдържаща в себе си скалите: приемане на себе си, личностен растеж, жизнени цели, автономия, личностен контрол над средата и позитивни взаимоотношения.“ Бележката ми във връзка с подобна формулировка е, че в поставяне на целта не би трябвало да се изброяват частите на някоя от методиките, в случая скалите от методика за измерване на адаптация. В целта се поставя проблемът, който ще бъде проучван.

По отношение на задачите на изследването - първите 3 не им е мястото тук – те се отнасят до организацията и дизайна на изследването. Фактически задачите на изследването започват от 4-та задача и вече са научно-изследователски и съответстват на целта на изследването.

Хипотезите на изследването следват логиката на целта и задачите, но би трябвало да са представени конкретни основания за тяхното издигане. Дисертантът представя общи основания, еднотипно приложени към хипотезите.

Резултатите и статистическите анализи са представени коректно и в детайли. За изследването са използвани тестове за измерване самооценка на характеристиките на учене и на адаптация към средата.

Открит е предикторния ефект на приемането на себе си върху самооценката на характеристики за учене , измервана през такива съществени особености на учениците като: богат речник, обширен запас от знания, бързо припомняне, интерес към каузални взаимосвързки, умения за откриване на сходства и различия, наблюдателност, интерес към четенето, умения за обособяване на същественото от несъщественото. Приемането на себе си, от своя страна, се измерва през съзнаването на собствените добри качества и недостатъци, на преживяването чувство за собствено достойнство и себеуважението на 13-16 годишните.

Между някои от по-важните резултати също е и фактът, че с нарастване на възрастта от 13 до 16 години у учениците се увеличават и жизнените цели, т.е. „способността им за поставяне и преследване на дългосрочни лични цели и жизнени планове в средата.“ Не всички хипотези се потвърждават, въпреки тяхната логика, доколкото според други изследвания са очаквани повече зависимости между развитието на самооценката и отношенията спрямо средата в такава преходна юношеска възраст, но трябва да се вземе предвид, че извадката е от ученици от малки селища. В една сравнително по-затворена общност в малко населено място процесите на личностно развитие и междуличностни отношения са специфични и това би следвало да се отрази в анализа на данните.

Независимо от направените бележки и препоръки, дисертационният труд притежава необходимите качества за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ от Елени Мандрадзи, което и предлагам на уважаемото Научно жури.

Приносителите и автореферата отразяват релевантно дисертационния труд и постиженията му.

15.05.2018

Подпис:

Проф. д-р Й. Зографова